

# נספחים



פרסומים





## סקרים

### אסתר טולידנו, נשים המקבלות דמי מזונות באמצעות המוסד לביטוח לאומי - 2011, סקר מס' 236, ינואר 2012

בפרסום זה נתונים על הנשים שקיבלו דמי מזונות בשנת 2011 מכוח חוק המזונות (הבטחת תשלום) שמפעיל המוסד לביטוח לאומי, וכן נתונים כלליים על בני הזוג החייבים בדמי המזונות ועל היקף חובותיהם לביטוח הלאומי. בפרסום פרק הדין בנשים שקיבלו השלמת הכנסה נוסף על דמי המזונות, כולל מאפייניהן בהשוואה לכלל הנשים המקבלות דמי מזונות, ולראשונה מתואר גם מצב התעסוקה של הגברים החייבים בדמי מזונות.

עד שנת 2002, אוכלוסיית מקבלות דמי מזונות היתה במגמת התרחבות, ומספרן הגיע לכ-28,000 בשנה זו. לאחר מכן התהפכה המגמה ומספרן הצטמצם בכ-10,000 ב-9 שנים. אם מגמה זו תימשך, מספרן ישאף לאפס בשני עשורים.

בדצמבר 2011 19,070 נשים קיבלו דמי מזונות לעומת 19,820 בחודש המקביל ב-2010. המאפיינים של נשים שחדלו לקבל דמי מזונות שונים מהמאפיינים של הנשים שהצטרפו לראשונה ב-2011 למקבלות: כצפוי, המצטרפות החדשות צעירות יותר ואמהות לילדים רבים יותר ועדיין נשואות לחייב. גם במעמד התעסוקה נמצאו הבדלים: שיעור הנשים המועסקות קטן יותר אצל הנשים שהצטרפו לראשונה ב-2011.

### אסתר טולידנו, מקבלי דמי אבטלה בשנת 2011, סקר מס' 237, פברואר 2012

הפרסום מציג נתונים על מובטלים שקיבלו דמי אבטלה בשנת 2012 בהשוואה לשנים קודמות ותוך פירוט מאפיינים שונים, בהם מאפייני דמוגרפיה ומאפייני תעסוקה. המקור לנתונים הוא קובץ תביעות לדמי אבטלה שאושרו.

פחות משליש מהבלתי מועסקים קיבלו דמי אבטלה ב-2011. שיעור זה נמוך, הן בהיבט היסטורי והן בהיבט של השוואה בינלאומית: בשנים שקדמו לשינויי החקיקה שהחמירו בתנאי הזכאות לדמי אבטלה, 2002-2003, שיעור הזכאים היה גבוה יותר והגיע לכ-45% מהבלתי מועסקים ב-2001. בשנים האחרונות שיעור זה הגיע לשפל והוא בין הנמוכים ביותר בהשוואה למדינות החברות בארגון ה-OECD. במדינות בעלות מסורת של ביטחון סוציאלי משמעותי, כגון נורווגיה וצרפת, שיעור הזכאים מגיע ל-75% מכלל המובטלים.

המחצית הראשונה של שנת 2011 אופיינה בירידה בשיעור הבלתי מועסקים: מ-6.5% (בניכוי גורמים עונתיים) בסוף שנת 2010 ל-6% ברבעון הראשון של 2011 ול-5.5% ברבעון השני. הירידה בשיעור האבטלה היתה מלווה בירידה באחוז כוח העבודה האזרחי באוכלוסייה. משמעות הדבר שחלק מהמובטלים התיישבו מלמציא עבודה ויצאו מכוח העבודה. במחצית השנייה נבלמה מגמת הירידה ושיעור האבטלה התייצב ל-5.5%. גם אחוז כוח העבודה נשאר ללא שינוי. בסך הכול היה שיעור האבטלה הממוצע בשנת 2011 5.7% לעומת 6.6% ב-2010 - ירידה של כ-14%.

גם במספר המקבלים דמי אבטלה היתה ירידה במחצית הראשונה של שנת 2011 לעומת המחצית השנייה של 2010, אך במחצית השנייה היתה עלייה שביטלה את הירידה הקודמת. בסך הכל ירד בכ-2% בממוצע לחודש מספר המובטלים שקיבלו דמי אבטלה, לעומת שנת 2010.

הירידה במספר מקבלי דמי אבטלה ב-2011 היתה מתונה יותר מהירידה של הבלתי מועסקים, ועל כן שיעור מקבלי דמי האבטלה בכלל הבלתי מועסקים עלה מ-28.1% ל-31.5%.

### רפאלה כהן, חברות בקופת חולים, 2011, סקר מס' 238, יוני 2012

דוח זה מציג נתונים על חברות בקופות החולים בשנת 2011 בהשוואה ל-2010. מוצגים בו נתונים על התפלגות המבוטחים לפי משתנים דמוגרפיים וכלכליים שונים וכן לפי ישוב. הנתונים מתבססים על קובץ בריאות המנוהל על ידי המוסד לביטוח לאומי והמשמש מקור הרישום הבלעדי של מספר תושבי מדינת ישראל החברים בקופות החולים.

בסוף שנת 2011, כ-7.75 מיליון נפש היו מבוטחים בקופות החולים, בהם כ-52.3% בקופת החולים הכללית, כ-25.0% בקופת חולים מכבי, כ-13.6% בקופת חולים מאוחדת וכ-9.1% בקופת חולים לאומית. מהנתונים עולה כי במהלך שנת 2011 כ-269 אלף מבוטחים חדשים נרשמו באחת מקופות החולים ועוד כ-99,000 מבוטחים עברו לקופה אחרת. נמצא עוד, כי בקופת חולים מכבי מבוטחת האוכלוסייה בעלת ההכנסה הגבוהה ביותר לעומת הקופות האחרות.

### שנטל וסרשטיין, מקבלי גמלאות ילדים בשנת 2011, סקר מס' 239, יולי 2012

פרסום זה מציג נתונים על משפחות שקיבלו גמלאות לילדים בשנת 2011 בהשוואה לשנים קודמות - קצבאות ילדים, מענק לימודים ותוספת משפחה.

בשנת 2011 קיבלו כ-1,049 אלף משפחות קצבאות ילדים בעבור כ-2.5 מיליון ילדים. חלקן של המשפחות עם שלושה וארבעה ילדים גדל בהתמדה בחמש השנים האחרונות.

מענק לימודים קיבלו בשנה זו כ-83 אלף משפחות, שבהן כ-147 אלף ילדים. בפרסום מוצגים מאפייני שכר של משפחות אלה, נתונים על משפחות חד-הוריות שקיבלו את המענק וכן השוואה לכמה מדינות באירופה.

תוספת משפחה קיבלו בשנה זו כ-24 אלף משפחות, כ-60% בהן משפחות עם ארבעה ילדים ויותר.

### ז'ק בנדלק, ממוצעי שכר והכנסה לפי יישוב ולפי משתנים כלכליים שונים – 2010, סקר מס' 240, ספטמבר 2012

דוח זה מציג נתונים על שכר והכנסה, על תעסוקה ועל מעמד בעבודה לפי משתנים דמוגרפיים וכלכליים שונים בשנת 2010. הנתונים עוסקים באוכלוסיות העובדים השכירים והעובדים העצמאים המבוטחים בביטוח הלאומי. כמו כן כלולים בדוח נתונים על עשירונים ועל מדד האי-שוויון בהכנסות מעבודה לפי יישוב ולפי מספר הילדים במשפחה.

הנתונים מתבססים על קובץ ביטוח ושכר שמנהל המוסד לביטוח לאומי ואשר מרכז באופן שוטף מידע על האוכלוסיות המבוטחות ועל הכנסותיהן. בשנת 2010 היו רשומים בקובצי המוסד כ-3.1 מיליון שכירים, כ-238 אלף עובדים עצמאים וכ-41 אלף עובדים שהיו גם שכירים וגם עצמאים במהלך השנה. השכר הממוצע של העובדים השכירים היה 9,013 ש"ח לחודש עבודה, לעומת הכנסה חודשית ממוצעת של 8,424 ש"ח לעובד עצמאי.

נמצא עוד כי שכר הנשים לחודש עבודה היה נמוך בכ-36% מהשכר הממוצע של הגברים. התפלגות השכר לפי צורת יישוב מראה כי השכר הממוצע ביישובים העירוניים הלא יהודיים נמוך בכ-35% מהשכר הממוצע ביישובים היהודיים.

## אבנר שרף, פשיטות רגל ופירוק תאגיד – תשלומי גמלאות וגביית חובות 2011, סקר מס' 241, ספטמבר 2012

פרסום זה סוקר נתונים על תשלומי ענף זכויות עובדים בפשיטות רגל ופירוק תאגיד בשנת 2011 תוך השוואה לשנים קודמות. בדוח ממצאים על חובות בדמי ביטוח של מעסיקים בכינוס נכסים ופשיטות רגל ועל גבייתם.

בשנת 2011 הוחל לטפל הענף ב-482 תיקי מעסיקים בפירוק ופשיטת רגל שבהם הוגשו תביעות עובדים ותביעות קופות גמל. במהלך השנה אושרו 7.4 אלף תביעות עובדים ושולמו 258 מיליון ש"ח לעובדים ולקופות גמל. בשנת 2011 גבה המוסד מהמפרקים 13.1 מיליון ש"ח בגין גמלאות ששולמו בעבר.

במקביל פעל המוסד לגביית חובות בדמי ביטוח ממעסיקים בכינוס נכסים ופשיטות רגל, וגבה בשנה זו מהמפרקים 32.4 מיליון ש"ח בגין חובות אלה.

## אופיר פינטו, מקבלי קצבת נכות בשנת 2011 – מאפיינים דמוגרפיים, רפואיים ותעסוקתיים, סקר מס' 242, נובמבר 2012

סקר זה, שיזם הביטוח הלאומי בשיתוף עם מכון ברוקדייל, העלה כי בישראל חיים כמיליון איש המגדירים עצמם כבעלי מוגבלות ברמה כלשהי המפריעה לתפקודם. כרבע מהם מקבלים קצבת נכות מהמוסד.

הפרסום מציג מאפיינים דמוגרפיים, רפואיים, תעסוקתיים ועוד, של מקבלי קצבת נכות בשנת 2011. המצב הרפואי ומצב התעסוקה נותחו בנפרד, כדי לשרטט פרופיל שכיח של מקבלי הקצבה. בפרסום מוצגת גם השוואה בין מאפייניהם של מקבלי קצבת נכות למאפייני התחלואה בישראל. בסקר נעשה שימוש בנתוני האוכלוסייה ובמדדי הבריאות כפי שהם עולים מפרסומי הלמ"ס. הנתונים על מקבלי קצבת נכות נוגעים לחודש דצמבר 2011 וכוללים את המידע שהיה קיים במוסד באותו מועד.

## אופיר פינטו, פעילות אגף השיקום בשנת 2011, סקר מס' 243, נובמבר 2012

הפרסום סוקר את פעילות אגף השיקום בשנת 2011 תוך התמקדות בשיקום המקצועי ומציג גם את הרכב ההוצאה על שיקום מקצועי בשנה זו.

אגף השיקום מפעיל ומספק שירותי שיקום מקצועי, לזכאים שנפלטו משוק העבודה או שהם נעדרי ניסיון תעסוקה, במטרה לשלבם בעבודה. האמצעי העיקרי בעבודת השיקום הוא הקשר האישי בין המשתתף לפקידי שיקום. פקידי השיקום, שהם עובדים סוציאליים, גם מספקים חוות דעת מקצועיות לאגפי הגמלאות בנושאים שונים, מסייעים לאוכלוסיות שונות במיצוי זכויות ומטפלים בשעת משבר בנכים ואלמנות.

בשנת 2011 פנו 7,829 לשיקום מקצועי, כ-80% בהם היו שייכים לענף נכות כללית. בסך הכל השתתפו 21,021 משתקמים ב-42,325 תוכניות שיקום שונות כך שבממוצע כל משתתף השתתף בשתי תוכניות, שאחת מהן לפחות היתה אבחון לתוכנית. 4,081 איש (שהם כ-71% מהאנשים שסיימו בהצלחה תוכנית שיקום לא כולל מי שהטיפול בהם הופסק), הצליחו להשתלב בשוק העבודה החופשי.

השנה הוחלט לבחון את תרומת פעילות אגף השיקום לשיפור ממדי התעסוקה בקרב אוכלוסיות מודרות בכלל ונכים כלליים בפרט, וכן את הפעילות בקרב מקבלי קצבת נכות, המהווים את חלק הארי של הפונים לעזרת האגף.

### **אסתר טולידנו, נשים המקבלות דמי מזונות באמצעות המוסד לביטוח לאומי – 2012, סקר מס' 244, ינואר 2013**

בפרסום זה נתונים על הנשים שקיבלו דמי מזונות בשנת 2012 מכוח חוק המזונות (הבטחת תשלום) שמפעיל המוסד לביטוח לאומי, וכן נתונים כלליים על בני הזוג החייבים בדמי המזונות ועל היקף חובותיהם לביטוח הלאומי. בפרסום גם פרק הדין הנשים שקיבלו השלמת הכנסה נוסף על דמי המזונות, כולל מאפייניהן בהשוואה לכלל הנשים המקבלות דמי מזונות.

סך כל התיקים הפעילים היה כ-51 אלף בסוף שנת 2012: 18,600 תיקים של נשים שקיבלו דמי מזונות ו-32,400 תיקים של נשים שחדלו לקבל תשלום ויש חוב מצד בן הזוג. מאז הפעלת חוק המזונות ב-1972, נפתחו בסך הכול כ-97,000 תיקי דמי מזונות; כ-46,000 בהם אינם פעילים כיום, כלומר כל החוב שולם והאישה חדלה לקבל תשלום מהביטוח הלאומי.

בשנת 2012 שילם המוסד 420 מיליון ש"ח לנשים עם פסק דין וגבה 204 מיליון ש"ח מהחייבים - שיעור הגבוה ביותר מ-10% מהגבייה בשנת 2011.

החוב המצטבר הסתכם ב-4.6 מיליארד ש"ח; שליש ממנו "חוב אבוד", שכן חלק מהחייבים נמנים עם מי שלא יכלו לשלם את חובם (חייבים שנפטרו, שוהים בחוץ לארץ, אסירים, מי שפשטו רגל או מי שלא היתה להם הכנסה מלבד הגמלה להבטחת הכנסה).

### **אסתר טולידנו, מקבלי דמי אבטלה בשנת 2012, סקר מס' 245, פברואר 2013**

הפרסום מציג נתונים על מובטלים שקיבלו דמי אבטלה בשנת 2012 בהשוואה לשנים קודמות ותוך פירוט מאפיינים שונים, בהם מאפייני דמוגרפיה ומאפייני תעסוקה. המקור לנתונים הוא קובץ תביעות לדמי אבטלה שאושרו.

בעקבות שינויים ושיפורים שעשתה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בדגימה ובשיטות חישוב של שיעור האבטלה, עלה בשיעור הבלתי מועסקים בכוח העבודה האזרחי. מכאן ששיעור מקבלי דמי אבטלה בכלל הבלתי מועסקים, שהיה נמוך במיוחד לפי שיטות הקודמות, נמוך בפועל אף יותר.

בשנת 2012 עלה בכ-8% בממוצע לחודש מספר המובטלים שקיבלו דמי אבטלה. מספר הבלתי מועסקים עלה עלייה מתונה יותר. בסך הכל קיבלו במהלך השנה דמי אבטלה כ-62 אלף איש בממוצע לחודש לעומת כ-57 אלף ב-2011. מספר הבלתי מועסקים הסתכם בכ-247 אלף לעומת 244 אלף בשנה הקודמת, כלומר רבע מהבלתי מועסקים קיבלו דמי אבטלה.

### **אבנר שרף, פשיטות רגל ופירוק תאגיד – תשלומי גמלאות וגביית חובות 2012, סקר מס' 246, יולי 2013**

פרסום זה סוקר נתונים על תשלומי ענף זכויות עובדים בפשיטות רגל ופירוק תאגיד בשנת 2012 תוך השוואה לשנים קודמות. בדוח ממצאים על חובות בדמי ביטוח של מעסיקים בכינוס נכסים ופשיטות רגל ועל גבייתם.



בשנת 2012 החל הענף לטפל ב-465 תיקי מעסיקים בפירוק ופשיטת רגל שבהם הוגשו תביעות עובדים ותביעות קופות גמל. במהלך השנה אושרו 9.1 אלף תביעות עובדים ושולמו 296 מיליון ש"ח לעובדים ולקופות הגמל. בשנת 2012 גבה המוסד מהמפרקים 31.7 מיליון ש"ח בגין גמלאות ששולמו בעבר.

במקביל פעל המוסד לגביית חובות בדמי ביטוח ממעסיקים בכינוס נכסים ופשיטות רגל, וגבה מהמפרקים 28.5 מיליון ש"ח בגין חובות אלה.

### שנטל וסרשטיין, מקבלי גמלאות אמהות בשנת 2010, סקר מס' 247, ספטמבר 2011

בפרסום מוצגים נתונים על נשים שקיבלו אחת מגמלאות האמהות וגברים שקיבלו דמי לידה לאב בשנים 2011-2012 בהשוואה לשנים קודמות, ותוך פירוט של מאפייני הדמוגרפיה ומאפייני תעסוקה ושכר של המקבלים. בנוגע לנשים שקיבלו גמלה לשמירת היריון מובאים גם מאפיינים רפואיים.

בשנת 2012 שולם מענק לידה לכ-169 אלף נשים, כ-66% בהן קיבלו דמי לידה. רוב הלידות (97.7%) היו לידות של ילד אחד, עוד 2.3% היו לידות של תאומים, וב-94 לידות נולדו שלושה ילדים ויותר. מספר הגברים שקיבלו גמלה בשנה זו - כ-430, ומספר הנשים שקיבלו גמלה לשמירת היריון - כ-11,000.

בכל גמלאות האמהות מספר המקבלות גדל בשנים 2011 ו-2012.

### רפאלה כהן, חברות בקופת חולים, 2012, סקר מס' 248, יולי 2013

דוח זה מציג נתונים על חברות בקופות החולים בשנת 2012 בהשוואה ל-2011. מוצגים בו נתונים על התפלגות המבוטחים לפי משתנים דמוגרפיים וכלכליים שונים וכן לפי ישוב. הנתונים מתבססים על קובץ בריאות המנוהל על ידי המוסד לביטוח לאומי והמשמש מקור הרישום הבלעדי של מספר תושבי מדינת ישראל החברים בקופות החולים.

בסוף שנת 2012, כ-7.9 מיליון נפש היו מבוטחים בקופות החולים, בהם כ-52.3% בקופת החולים הכללית, כ-25.0% בקופת חולים מכבי, כ-13.6% בקופת חולים מאוחדת וכ-9.1% בקופת חולים לאומית. מהנתונים עולה כי במהלך שנת 2012 כ-280,230 מבוטחים חדשים נרשמו באחת מקופות החולים ועוד כ-104 אלף מבוטחים עברו לקופה אחרת. כשליש מהמעברים נעשו באמצעות האינטרנט. נמצא עוד, כי בקופות החולים מכבי ומאוחדת מבוטחות האוכלוסיות בעלות ההכנסה הגבוהה ביותר, ואילו בקופות החולים הכללית והלאומית מבוטחות האוכלוסיות בעלות ההכנסה הנמוכה יותר.

## מחקרים לדיון

### נועם זוסמן ואסתר טולידנו, טרור ומשקל יילודים, מחקר מס' 107, יולי 2012

המחקר בוחן את השפעת פיגועי הטרור במהלך האינתיפדה השנייה, שפרצה בשלהי שנת 2000, על משקל היילודים בישראל.

הממצא המרכזי של המחקר הוא שלפיגועי הטרור שאירעו בזמן ההיריון לא היתה השפעה על משקל היילודים ועל ההסתברות להיוולד במשקל נמוך. התוצאה תקפה אפילו במקרים של פיגועים קטלניים שהתרחשו בעיר המגורים של היולדת או ביהודה ושומרון וירושלים מוכי הטרור.

המחקרים המעטים בעולם מצביעים בדרך כלל על השפעה שלילית, ואפשר לשער שההעדר ההשפעה בישראל קשורה לחוסנה של האוכלוסייה כתוצאה משגרת החיים בצלם של מעשי איבה.

### **מירי אנדבלד, נתנאלה ברקלי, אלכסנדר פרומן, אלכס גאליה ודניאל גוטליב, ביטחון תזונתי 2011 – מהלך הסקר והמצאים, מחקר מס' 108, אוקטובר 2012**

הפרסום מציג ממצאים מסקר על רמת הביטחון התזונתי בישראל לשנת 2011. השתתפו בו כ-6,000 משפחות, והוא מתבסס על תשובותיהם הסובייקטיביות של הנשאלים לשאלון מובנה המופעל בין היתר במשרד החקלאות האמריקני. על פי הממצאים, 81.3% מתושבי ישראל חיים בביטחון תזונתי ו-18.7% חיים באי-ביטחון תזונתי - יותר ממחציתם ב"אי ביטחון תזונתי ניכר". כ-60% מהמשפחות החיות באי-ביטחון תזונתי נעזרות ברמות שונות בגורמי סיוע, בדרך כלל בארגוני סיוע, כדי לשפר את מצב הביטחון התזונתי שלהן. הממצאים מורים על התאמה גבוהה בין שיעורי האי-ביטחון ושיעורי העוני המחושבים בדוח העוני והפערים החברתיים לקבוצות אוכלוסייה שונות: האי-ביטחון התזונתי מתרכז במשפחות גדולות, ערביות וחד-הוריות.

### **מירי אנדבלד, ניידות ואי-שוויון בשכר 1990-2005, מחקר מס' 109, נובמבר 2012**

המחקר בדק את רמת הניידות בשכר השכירים בישראל והשינויים שחלו בה בשלוש תקופות זמן: 1990-1995, 2000-1995 ו-2000-2005. כמקור הנתונים שימשו נתוני השכר המינהליים של רשויות המס, שבהם מידע מהימן על שכר כלל השכירים בישראל. לפי הממצאים, רמת הניידות בהכנסות השכירים בישראל ירדה לאורך העשור וחצי המתואר. על פי אחד מהמדדים, רמת הניידות בשכר כלל השכירים ירדה בכ-14%, של הגברים בכ-13% ושל הנשים בכ-20%. המחקר מוביל גם למסקנה שרמת הניידות בשכר בישראל במחצית הראשונה של שנות האלפיים אינה גבוהה.

הירידה בניידות בשכר התרחשה בשני הכיוונים, הן כלפי מעלה והן כלפי מטה. הירידה בניידות למעלה של עובדים הנמצאים בתחתית סולם השכר עשויה להעיד על מגמה של עלייה ברמת העוני הפרמננטי בישראל. בקרב הנשים רמת הניידות בשכר נמצאה נמוכה מזו של הגברים, וירידתה לאורך זמן תלולה יותר. מדידת הניידות במונחים של אי שוויון מעלה שהעלייה באי-שוויון בשכר התרחשה במקביל לירידה בניידות בשכר.

### **דניז נאון, נורית שטרסברג, אסף בן-שהם, דפנה הרן, רבקה פריאור ודוד אלכסנדר גאליה, בעלי מוגבלות בגיל העבודה בישראל: שכיחות באוכלוסייה, מאפיינים ומצב תעסוקה, מחקר מס' 110, ינואר 2013**

בעקבות המלצות הוועדה הציבורית לבדיקת צורכי הנכים בראשות השופט לרון ז"ל, התקבל תיקון בחוק הביטוח הלאומי, ששינה את מבנה קצבת הנכות הכללית ואת תנאי הזכאות לקבלתה. השינוי היה אמור לשמש תמריץ לאנשים עם מוגבלות שיכולים לעבוד, להשתלב בשוק העבודה או להגדיל את היקף השתתפותם בו. מאירס-ג'וינט-מכון ברוקדייל, בשיתוף עם המוסד לביטוח לאומי וביזמתו, מבצעים מחקר מעקב אחר השלכות התיקון בחוק על מצב התעסוקה של בעלי מוגבלות בגיל העבודה (18-67) בישראל.

הפרסום מציג את הממצאים הראשוניים של המחקר, שנעשה בסוף 2009 עד תחילת 2010. מוצגים בו שיעורים של כלל בעלי המוגבלות ושיעורים של סוגי המוגבלות השונים (פיזית, נפשית, חושית

וקוגניטיבית) באוכלוסייה בגיל העבודה, תוך התייחסות למאפייני האנשים המוגבלים, בעיקר בתחום התעסוקה (מצב תעסוקה, משאבים לתעסוקה, מאפייני העבודות של מי שמועסקים, מוטיבציה לעבוד בקרב מי שאינם מועסקים, והעזרה הדרושה להם לצורך שילוב בשוק העבודה).

מן המחקר עלו הממצאים האלה:

- ומתוך כלל האוכלוסייה בגיל העבודה, 24.7% בעלי מוגבלות בדרגות שונות (כמיליון איש). כ-1/5 מהם (כ-200 אלף איש) מקבלים קצבת נכות כללית.
- כמחצית מכלל בעלי המוגבלות מועסקים.
- לרבים מבעלי המוגבלות שאינם מועסקים יש מוטיבציה לעבוד. אלה מהווים אוכלוסיית יעד לשילוב בשוק העבודה אם יספקו להם תמיכה וסיוע, כגון הכוונה מקצועית, עזרה במציאת עבודה, התאמות במקום העבודה ואמצעי תחבורה למקום העבודה.

### אופיר פינטו, ההסתברות להצטרף אל מערכת קצבת הנכות במסגרת חוק הביטוח הלאומי ולצאת ממנה, מחקר מס' 111, ינואר 2013

משנת 1974, שבה הוחל ביטוח נכות, גדל מספר הזכאים לקצבה מדי שנה בשנה, ובשני העשורים האחרונים הואץ הגידול גם ביחס לקצב גידול האוכלוסייה הכללית. המחקר בדק את הסיבות לגידול במספר המקבלים בתקופה זו וכן את ההסתברות לקבל קצבה ולחדול מלקבלה ואת הגורמים המשפיעים על הסתברות זו.

על-פי הממצאים, לגידול במספר המקבלים שתי סיבות עיקריות: גידול בשיעורי התחלואה באוכלוסייה והמצב הכלכלי הקשה: בתקופות של גאות או שפל כלכליים, אנשים עם מוגבלות הם בין הראשונים להיפלט מהעבודה והאחרונים לחזור אליו.

ממצאים אלה ואחרים נועדו לסייע בבחינת האיתנות הפיננסית של המוסד לביטוח לאומי ולספק כלים נוספים לקובעי המדיניות.

### ג'ני ברודסקי, שירלי רזניצקי ויניב כהן, תוכנית ניסיונית למתן גמלאות כספיות במסגרת חוק ביטוח סיעוד, מחקר מס' 112, אפריל 2013

המוסד לביטוח לאומי הפעיל ממארכ 2008 עד אפריל 2013 בתשעה מסניפי המוסד תוכנית ניסיונית, המאפשרת לזכאי חוק ביטוח סיעוד לבחור בגמלה בכסף במקום גמלה בעין. המחקר נועד לבחון את השפעות הניסוי על הזקן ומשפחתו ולספק כלי לקובעי המדיניות שיסייע להם להחליט אם להחילו בפריסה ארצית. מקורות המידע למחקר היו נתונים מינהליים של הביטוח הלאומי, ראיונות טלפוניים עם בני המשפחה של המטופלים וביקורי בית אצלם, וראיונות עומק עם אנשי מקצוע ואנשי מפתח בתחום.

ממצאי המחקר עולה, כי היקף הבחירה בגמלה בכסף היה מצומצם - כ-4.5%. בקרב בעלי היתר לעובד זר אחוז הבוחרים היה כ-9.8%, ועולים (שעלו משנות ה-90 ואילך) בחרו בגמלה זו הרבה פחות מוותיקים. עוד העלה המחקר, כי מקבלי גמלה בכסף מוגבלים בתפקודם יותר מן המקבלים גמלה בעין, ובני המשפחה התומכים במקבלי הגמלה בכסף בעלי השכלה רבה יותר ומצב כלכלי טוב יותר.

השיקולים העיקריים לבחירה בגמלה בכסף היו חיסכון כספי ורצון לניהול עצמי של הטיפול, והשיקולים שלא לבחור בה - ההנחה שאין בה חיסכון כספי, חוסר רצון להתמודד עם המטפלת ללא חברת הסיעוד וחשש מפני חיפוש מטפלת מחליפה בשעת הצורך.

הן מקבלי הגמלה בכסף והן מקבלי הגמלה בעין הביעו שביעות רצון גבוהה מעבודת המטפלות, וברוב תחומי הטיפול האישי והעזרה התפקודית שנבדקו לא נמצאו הבדלים בין שתי הקבוצות. בכמה תחומים נמצא שהטיפול של המטפלים בשכר במקבלי גמלה בכסף טוב יותר מהטיפול במקבלי גמלה בעין, אך ההבדל אינו גדול אף שהוא מובהק סטטיסטית. הממצאים מפריכים את החששות שהביעו חלק מאנשי המקצוע ואנשי המפתח בנוגע לפגיעה אפשרית בטיפול שמקבלים זקנים המקבלים גמלה בכסף או בתנאי ההעסקה של המטפלת.

## פרסומים שראו או בכתבי עת מקצועיים

Asiskovitch, Sharon (2013). **The Long-term care insurance program in Israel: Solidarity with the elderly in a changing Society**. Israel Journal of Health Policy Research, 2:3.

המאמר מציג את תוכנית ביטוח סיעוד בישראל, שבמסגרתה המדינה משתתפת במימון אספקה של שירותי סיעוד - בראש ובראשונה טיפול אישי בבית - לקשישים החיים בקהילה ונוקקים לעזרת הזולת. המאמר מציג בחלקו הראשון את עיקריו של ביטוח סיעוד, את תנאי הזכויות לגמלת סיעוד, את המגמות במימונו ובהיקפו הכספי ואת השינויים עיקריים שנעשו בחוק בשנים האחרונות. בחלקו השני המאמר דן במאפייני הזכאים לפי מין, גיל, רמות תלות, מאפייני תלות והעסקת מטפלות/ים (ישראליות או זרות). בחלק השלישי נידונה סוגיית הקצאת משאבי ביטוח סיעוד - הגמלאות - והתאמתם לצורכי הזכאים.

לצד דיון זה, המאמר גם מציג הצעה לרפורמה שיוזם המוסד לשינוי ברמות הגמלה הנוכחיות כדי להיענות לצרכים הגדולים יותר של בעלי רמות התלות הגבוהות. לבסוף המאמר דן בביטוח סיעוד בישראל בהשוואה בינלאומית, ומראה כי שיעורי הזכאים לגמלת סיעוד בישראל גבוהים לעומת מדינות רבות ב-OECD, אך בחלק מן הרמות הגמלאות בישראל פחות נדיבות.